

УДК 631.15:33.635.21

Муравйова О.В.
*молодший науковий співробітник лабораторії
інноваційно-інвестиційного розвитку овочевого ринку
та інтелектуальної власності
Інституту овочівництва і баганняництва
Національної академії аграрних наук України*

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КАРТОПЛЯРСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ПРОВАЙДИНГУ У ВИРОБНИЦТВО

FEATURES OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF POTATO AND PROBLEMS OF THEIR PROVING IN PRODUCTION

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено дослідженню основних проблем картоплярства та впровадженню ефективних інноваційних рішень безпосередньо у виробництво. Проаналізовано ключові моменти інноваційного розвитку підприємств у виробництві картоплі. Висвітлено необхідність активізації інноваційної діяльності в галузі картоплярства. Виявлено шляхи ефективного подолання посталих перед виробниками проблем.

Ключові слова: інновації, картоплярство, ефективність, впровадження інновацій, економічне зростання.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию основных проблем картофелеводства и внедрению эффективных инновационных решений непосредственно в производство. Проанализированы ключевые моменты инновационного развития предприятий по производству картофеля. Освещена необходимость активизации инновационной деятельности в области картофелеводства. Выявлены пути эффективного преодоления возникших перед производителями проблем.

Ключевые слова: инновации, картофелеводство, эффективность, внедрение инноваций, экономический рост.

ANNOTATION

The article is devoted to the research of the main problems of potato and the introduction of effective innovative solutions directly into production. The key points of innovative development of potato production enterprises are analyzed. The necessity of activation of innovative activity in the field of potato growing is highlighted. The ways of effective overcoming the problems faced by producers are revealed.

Keywords: innovation, potato growing, efficiency, introduction of innovations, economic growth.

Постановка проблеми. Інноваційна стратегія розвитку України привернула неабияку увагу науковців. Проблема полягає в тому, що інноваційний процес у нашій державі має тенденцію до згортання, яке викликане браком коштів, організаційної роботи та ефективної інфраструктури. Головними джерелами цих проблем слід вважати недостатньо ефективну організаційно-управлінську діяльність державного апарату, науково-освітніх центрів та бізнесу загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційної політики та інноваційної діяльності в сільському господарстві представлені в наукових працях зарубіжних та вітчизняних учених – С. Уінтера, Р. Нельсона, М. Кісіля, Н.В. Краснокутської [1], М.Й. Маліка [2], П.Т. Саблука [3], М.Ю. Коденської [4], Л.М. Задорожної [5]. Проте проблему не можна вважати вирішеною. Питання впровадження

інноваційних рішень безпосередньо в сільсько-господарське виробництво потребує подальшого дослідження, оскільки на сучасному етапі особливо гостро стоїть проблема низької прибутковості галузі та кожного виробника окремо.

Мета статті – наукове обґрунтування теоретичних і практичних підходів щодо інноваційного забезпечення сталого розвитку сільського господарства та картоплярства, дослідження проблем та перспектив інноваційного розвитку виробників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для об'єктивного підходу до розгляду такої економічної категорії, як «інновація» необхідно дати обґрунтування її сутності. Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» інновації – це новостворені (застосовані) та (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва й (або) соціальний ефект [6].

Одним із перших дослідників цього питання можна назвати австрійського економіста Й. Шумпетера, який виокремив п'ять типів інновацій, таких як новий продукт (новий вид виробу), новий метод виробництва, новий ринок збуту товарів, нове джерело постачання сировини, нова організація). За словами Й. Шумпетера, інновація як нова функція виробництва досягається не шляхом дрібних поліпшень старого устаткування чи наявної організаційної схеми, а через введення нових засобів виробництва чи систем його організації [7, с. 35].

Правовою базою реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є Конституція України, закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», а також Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України.

У сільському господарстві (зокрема, у картоплярстві) інноваційний розвиток проявляється у застосуванні інтелектуальних ресурсів, таких як інноваційні рішення, технології, нові технічні та хімічні засоби, сорти та ін.

На думку О.В. Мазуренка, інноваційно-орієнтований розвиток являє собою багатопланий та динамічний процес, який охоплює економічне зростання галузі на основі запровадження інновацій, що відображає структурні зрушення в економіці виробництва, продуктивності праці та якості життя сільського населення [8].

Інноваційний розвиток аграрного виробництва, на думку С.А. Володіна та М.В. Зубця, необхідно визначати за парадигмою «три І» – інтеграція, інновація, інвестиції. Інтеграційний аспект забезпечує функціонування єдиного циклу «держава – наука – бізнес – виробництво – споживання» як ефективного засобу взаємовигідної співпраці держави і ринку на користь прискорення апробації та впровадження пріоритетних наукомістких інновацій у практику аграрного господарювання. У подальшому парадигма інноваційної моделі економічного розвитку «три І» має трансформуватися в детермінанту «три К» – корпоратизація, капіталізація, комерціалізація [9, с. 7].

Ступінь залучення кожного окремого виробника картоплі в інноваційний процес пропорційно впливає на ефективність усієї галузі. Тому постає потреба в ефективному впровадженні нових ресурсозберігаючих технологій у виробництво. Отже, інноваційний розвиток картоплярства – шлях до забезпечення суспільства високоякісними продуктами харчування та високої конкурентоспроможності аграріїв.

Також слід зауважити, що виробництво картоплі на інноваційній основі включає в себе складний процес на різних етапах виробництва: ведення селекційної роботи; організацію власних насінницьких центрів із виробництва насінневого матеріалу; механізацію та автоматизацію трудомістких процесів; побудову нових картоплевих та модернізацію вже наявних; налагодження логістичної міжрегіональної системи збуту; раціональну організацію праці і відпочинку для населення, зайнятого у виробництві.

Факторами підвищення ефективності виробництва картоплі аграріями різних форм власності повинні стати:

- спеціалізація та концентрація виробництва з орієнтацією на природні, зональні умови та можливість упровадження передових досягнень науково-технічного прогресу;
- запровадження кооперації як рушійної сили у підвищенні технічного та технологічного

рівня виробництва та ефективного сортооновлення;

- раціоналізація розмірів та організаційної структури виробників;
- сприяння швидкому та ефективному впровадженню досягнень НТП безпосередньо у виробництво.

Основною проблемою виробників картоплі у використанні досягнень НТП є те, що ефективність інновацій визначається рівнем концентрації капіталу й масштабом виробництва. Найбільший ефект від запровадження інноваційних рішень у виробництво спостерігається у великотоварних виробників із площами насаджень від 100 га. А як відомо, виробництво картоплі зосереджено в руках дрібних виробників, таких як домогосподарства населення, дрібні фермери; їх частка становить 98% від загального обсягу виробництва.

Однією із ключових особливостей, що впливають на ефективність інноваційного розвитку виробників картоплі, є те, що ефективність інвестицій в реалізацію інновацій прямо пропорційна сортовому потенціалу, технічному оснащенню та рівню його використання. Це потребує серйозних вливань у матеріально-технічну базу, підвищення ефективності насінницької роботи, організацію власних насінневих центрів із виробництва насінневого матеріалу різних категорій для постійного власного сортооновлення.

У картоплярстві можна виокремити п'ять основних напрямів інновацій, представлених у табл. 1.

Нами встановлено, що інноваційні процеси, які використовуються у картоплярстві, мають стратегічний характер і є необхідними не тільки для виведення виробників із кризового стану, а й для подальшого розвитку і зміцнення виробництва. Успішність інноваційного розвитку полягає не тільки в інноваційній активності господарств, а й в ефективності просування передових інноваційних рішень на регіональних рівнях.

З'ясовано, що сьогодні виробництво картоплі у більшості господарств має надто низький рівень прибутковості, що вимагає безпосередньої державної підтримки і регулювання для ефективного провадження діяльності в галузі та ефективного трансферу інноваційних рішень. У господарствах проблемою номер один є фізичний і моральний знос основних виробничих фондів або навіть відсутність необхідного асортименту тех-

Таблиця 1

Класифікація типів інновацій у картоплярстві

Селекційно-генетичні	Техніко-технологічні	Організаційно-економічні	Соціальні	Екологічні
– виведення нових сортів картоплі; – поліпшення наявних сортів; – інтенсифікація врожайності; – підвищення стійкості бульб до хвороб.	– нові технології вирощування картоплі; – нове устаткування і машини для вирощування та післязбиральної доробки картоплі.	– нові форми організації і управління; – технічне обслуговування і забезпечення ресурсами; – модернізація та організація системи зберігання картоплі.	– поліпшення умов праці на підприємствах; – раціональна система охорони праці.	– формування системи екологічної безпеки картоплярства.

ніки взагалі, що майже унеможлиблює виробництво конкурентоспроможної продукції належної якості та ефективне ведення господарства.

На нашу думку, інноваційна політика кожної держави визначає довгострокові перспективи розвитку тієї чи іншої галузі. У картоплярстві інноваційна політика держави є важливою умовою для інноваційної активності. Від рівня інноваційної активності залежать темпи розвитку економіки, конкурентоспроможність галузі та кожного підприємства чи господарства зокрема.

Основними напрямками інноваційної політики держави в картоплярстві повинні стати:

- створення умов для малого та середнього підприємництва на основі інноваційного розвитку з метою ефективного використання економічних ресурсів на регіональному рівні;

- забезпечення сприятливого внутрішнього середовища в господарствах і підприємствах задля забезпечення соціально-економічної ефективності діяльності та сталого розвитку суб'єктів на селі.

На наше переконання, сприятливе внутрішнє середовище у поєднанні з ефективною державною підтримкою підприємств у зовнішньому середовищі є двома найважливішими факторами ефективного аграрного господарювання.

Складна економічна ситуація в аграріїв викликана:

- невідповідністю програм реформування економіки АПК і результатів їх виконання;

- незадовільним рівнем фінансової підтримки сільськогосподарського виробника [10];

- недостатнім стимулюванням інноваційної активності та безпосереднього трансферу інновацій у виробництво;

- диспаритетом цін;

- неналежним рівнем розвитку інфраструктури;

- малоєфективною державною політикою щодо розвитку кооперативних об'єднань.

Сучасний стан основної маси сільськогосподарських виробників характеризується низькою інноваційною активністю, пов'язаною зі складним фінансовим станом. Нами встановлено, що розвиток інноваційно-орієнтованого картоплярства в країні та її регіонах повинен бути націлений на вирішення таких принципових завдань, як:

- підвищення інвестиційної привабливості галузі картоплярства для різних форм бізнесу;

- залучення в галузь вітчизняного та іноземного капіталу;

- забезпечення галузі високоякісним насіннєвим матеріалом, а населення – якісним товаром;

- розвиток сільських територій, шляхом створення нових робочих місць.

Одним із головних засобів забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств і сільського господарства загалом є стала інноваційна діяльність. Тому картоплярство необхідно послідовно переводити на модель сталого розвитку, яка передбачає поєднання економічного зростання та соціального розвитку в довгостроковому періоді.

За нових умов господарювання необхідно рішуче проводити комплексну організаційну, структурну і техніко-технологічну перебудову галузі для ефективного адаптування до ринкових умов. Аналіз функціонування виробників картоплі свідчить про занадто низькі темпи інноваційних зрушень, що спричинені низьким рівнем упровадження інновацій, відсутністю належної підтримки інноваційної діяльності з боку держави та інноваційного менеджменту. За таких умов активатором інноваційних процесів повинен стати науковий та освітній сектор у тісній співпраці з агробізнесом.

Висновки. Проведені дослідження показали, що ступінь інноваційної активності підприємства формує його конкурентні позиції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Виходячи з цього, постає необхідність цілеспрямованого та послідовного переведення виробництва картоплі на модель сталого розвитку, що поєднує в собі економічне зростання, соціальний розвиток сільського населення та екологічний захист довкілля.

Основними напрямками поліпшення впровадження ефективних інноваційних рішень у практичне виробництво повинні стати збільшення державного фінансування на створення інноваційної інфраструктури, створення сприятливого бізнес-середовища, кооперування картопляних підприємств для полегшення провайдингу інновацій у виробництво.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
2. Малік М.Й. Оцінка перспектив розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / М.Й. Малік, Р.Я. Корінець // Економіка АПК. – 2012. – № 7. – С. 3–8.
3. Саблук П.Т. Основні напрями розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу в Україні / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 54–58.
4. Коденська М. Ю. Державна підтримка розвитку аграрного сектору економіки / М. Ю. Коденська, А. В. Єремєєва // Економіка АПК. – 2013. – № 6. – С. 14–21
5. Задорожна Л. М. Теоретичні засади інституційного забезпечення розвитку ринку інновацій / Л. М. Задорожна // Економіка АПК. – 2013. – № 6. – С. 114–118.
6. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради. – 2002. – № 36. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>.
7. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития / Й.А. Шумпетер. – Изд-во «Прогресс», 1982. – 401 с.
8. Мазуренко О.В. Развитие инновационно-ориентированого свиначства: концептуальный подход / О.В. Мазуренко // Економіка АПК. – № 4. – 2015 (246). – С. 71–76.
9. Зіновчук Н.В. Екологічна політика в АПК: економічний аспект / Н.В. Зіновчук – Львів: Львівський державний аграрний університет, ННБК «АТБ», 2007. – 394 с.
10. Білоус Г.І. Развитие малого підприємництва в Україні // Г.І. Білоус / Економіка України. – 2008. № 2. – С. 34–36.